

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-02-25

Närvarande: F.d. justitieråden Gudmund Toijer och Mats Anderson samt justitierådet Marie Jönsson

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan

Enligt en lagrådsremiss den 29 januari 2026 har regeringen (Utbildningsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i skollagen (2010:800).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Sara Åström och rättssakkunniga Karolina Hagman, biträdda av departementssekreteraren Ole Ulnes.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i skollagen (lagförslag 1)

5 kap.

4 §

Paragrafen, som föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026, reglerar skyldigheter och möjligheter att i vissa skolformer och verksamheter samla in elevers mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. En av de skolformer som anges i första stycket är förskoleklass. Genom en tidigare lagändring som träder i kraft den 1 juli 2026 ska emellertid förskoleklasserna utmönstras som skolform (se SFS 2025:729). Av övergångsbestämmelserna (punkten 3) till 2025 års författning följer att äldre bestämmelser om bland annat förskoleklass ska gälla för utbildning som bedrivs före den 1 juli 2028.

Den metod som valdes genom 2025 års författning innebär alltså att förskoleklass utmönstras ur den nya lagtexten men att skolformen under två år regleras genom en övergångsbestämmelse. Det framstår mot den bakgrunden som inkonsekvent att nu, med verkan per den 1 augusti i år, återinföra förskoleklass i lagtexten. En sådan reglering för också med sig en ytterligare ändring av paragrafen där ordet förskoleklass stryks vid halvårsskiftet 2028 (se lagförslag 2).

Ordet förskoleklass bör därför styrkas i den nu föreslagna paragrafen. I stället får regleringen ske genom övergångsbestämmelserna. Därmed kan också förslaget till en ny lydelse av paragrafen enligt lagförslag 2 utgå.

Omhändertagandet av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning kopplas till varje skoldags början och slut. Av författningskommentaren framgår att det som avses är skoldagen

för den enskilda eleven. Detta bör enligt Lagrådets uppfattning framgå tydligare av lagtexten.

Paragrafen bör även i övrigt ges en något annorlunda utformning än i förslaget. Lagrådet förordar följande lydelse.

I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet ska elevers mobiltelefoner samlas in vid elevens skoldags början och återlämnas vid elevens skoldags slut.

Rektorn får i samma skolformer och verksamheter besluta att även elevers övriga elektroniska kommunikationsutrustning ska samlas in vid elevens skoldags början och återlämnas senast vid elevens skoldags slut. Rektorns beslut får avse högst ett år i taget.

Rektorn eller en lärare får göra undantag från insamling enligt första eller andra stycket för sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som avses i 4 a §, eller för en enskild elev om det i övrigt finns särskilda skäl.

Rektorn eller en lärare får även göra undantag från insamling enligt första stycket vid utbildning utanför skolenheten om insamlingen eller återlämnandet skulle medföra betydande praktiska svårigheter.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller andra–fjärde styckena för den personal som huvudmannen utser.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det ska finnas skolregler för varje skolenhet. Lagtexten innehåller emellertid inte någon definition eller beskrivning av vad som menas med sådana regler, utan medger endast vissa indirekta slutsatser om vad som avses. Författningskommentaren är inte heller klargörande på denna punkt. Av allmänmotiveringen kan utläsas att skolreglerna ska utgöra grundläggande regler för vad som är tillåtet i skolan och att de kan handla om ordning på lektioner och i skolans gemensamma utrymmen men också om samhälleliga normer och värden (s. 81).

Enligt Lagrådets uppfattning bör en allmän beskrivning av skolreglerna finnas direkt i lagtexten för att ge tillämparen åtminstone en viss ledning om vad för slags regler som paragrafen tar sikte på. En sådan beskrivning bör utgöra stommen i en egen paragraf. De följande styckena som föreslås i remissen handlar mer om hur reglerna ska användas och förankras hos eleverna och bör utgöra en särskild paragraf.

När det gäller just förankringen hos eleverna framstår paragrafen och framför allt författningskommentaren som oklar. Det är tydligt att skolreglerna beslutas av rektorn. Däremot är det mer otydligt om eleverna kan eller bör medverka vid framtagandet av reglerna eller om förankringen tar sikte på skedet efter rektorns beslut och därmed är mer inriktad på att sprida kännedom om reglerna och förklara deras innebörd och vikten av att de följs. Det finns därför anledning att i författningskommentaren beskriva om eleverna på något sätt ska eller bör involveras i beslutsprocessen.

Lagrådet föreslår att den föreslagna paragrafen delas upp i två paragrafer. Den närmare utformning bör övervägas under det fortsatta lagstiftningsarbetet, men en möjlig lydelse av paragraferna är följande.

5 § Skolregler ska finnas för varje skolenhet, för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet och för öppen fritidsverksamhet.

Skolreglerna ska innehålla skolgemensamma förhållningsregler som syftar till att upprätthålla trygghet och studiero. I skolreglerna ska det ingå en plan för konsekvenser vid överträdelser av reglerna.

Denna paragraf gäller inte för kommunal vuxenutbildning.

5 a § Rektorn ansvarar för att skolreglerna tas fram och beslutar om dem. Rektorn ansvarar också för att det på skolenheten finns gemensamma rutiner och förhållningssätt för arbetet med att upprätthålla skolreglerna.

Skolreglerna ska förankras hos eleverna. Skolreglerna och hur de efterlevs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska barn jämföras med elev, och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet samt öppen fritidsverksamhet ska jämföras med skolenhet. För dessa verksamheter gäller första stycket för den personal som huvudmannen utser.

5 a §

Paragrafen handlar om förväntansdokument och det anges i en uppräkningslista vad dokumentet "ska" innehålla. Allmänt beskrivet är det fråga om att i vissa avseenden dokumentera skolans förväntningar på eleverna och deras vårdnadshavare. Av remissen framgår emellertid att dokumentet "får" innehålla även annat, exempelvis vad vårdnadshavarna kan förvänta sig av skolan. Detta bör framgå av lagtexten och paragrafen kan förslagsvis tillföras ett nytt andra stycke av följande utformning.

Förväntansdokumentet får även innehålla annan information som är relevant för att förtydliga de ömsesidiga förväntningarna mellan skolan och eleverna respektive skolan och vårdnadshavarna.

13 c §

I denna paragraf föreslås det regleras om att en elev får nekats tillträde till skolenheten. En förutsättning är att andra åtgärder inte är tillräckligt ingripande. Med Lagrådets synsätt måste det anges på vilket sätt andra åtgärder är otillräckliga eller med andra ord vad som ska uppnås genom att eleven nekats tillträde och som inte har kunnat uppnås med de andra åtgärderna. I tidigare paragrafer talas det om att åtgärderna ska tillförsäkra andra elever trygghet och studiero. Det bör framgå av lagtexten i nu behandlad paragraf om detsamma avses här. Om så är fallet kan paragrafen ges följande lydelse.

I grundskolans årskurs 8–10, specialskolans årskurs 8–11 och i gymnasieskolan får rektorn besluta att en elev ska nekats tillträde till skolenheten om

1. åtgärder enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjliga att genomföra, och

2. det finns synnerliga skäl för detta med hänsyn till andra elevers eller personals säkerhet.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Det bör tilläggas att det kan behövas en särskild övergångsbestämmelse till 13 c § för att den ska kunna tillämpas i de årskurser som avses. I så fall behövs inte någon ytterligare ändring av paragrafen enligt lagförslag 2.

13 d – 13 g §§

I de här paragraferna ges regler som kan sägas gälla förfarandet när en elev ska nekas tillträde till en skolenhet och om följderna av ett sådant beslut. Enligt Lagrådets mening har bestämmelserna inte fått en helt logisk ordningsföljd eller uppbyggnad.

Lagrådet föreslår följande omdisponering och utformning av bestämmelserna. Det innebär också att den föreslagna rubriken före 13 g § utgår.

13 d § En åtgärd i form av nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § får inte gälla för en längre tid än återstoden av terminen. Om det återstår kortare tid än fyra veckor av terminen när åtgärden vidtas får den i stället gälla som längst fyra veckor in på nästa termin.

Ett beslut om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § gäller omedelbart om inte annat beslutas.

13 e § Av ett beslut om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska det framgå

1. under vilken tid beslutet gäller, och
2. vilka av skolenhetens lokaler och ytor utomhus som beslutet gäller.

13 f § Rektorn ska kontinuerligt följa upp om förutsättningarna för att neka eleven tillträde till skolenheten enligt 13 c § fortfarande är uppfyllda och upphäva beslutet när de inte längre är det.

13 g § Innan rektorn beslutar om nekat tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut att neka tillträde till skolenheten enligt 13 c §. Om eleven är

under 18 år ska samråd ske med socialnämnden innan ett beslut fattas.

13 h § En elev som har nekats tillträde till skolenheten enligt 13 c § ska få fjärr- eller distansundervisning enligt bestämmelserna i 21 och 22 kap.

21 kap. 3 §

I aktuell paragraf anges de grundläggande förutsättningarna för fjärrundervisning. Enligt ett nytt, *andra stycke* får fjärrundervisning användas för en elev i årskurs 7-9 i grundskolan, i årskurs 7-10 i specialskolan eller i gymnasieskolan om eleven har nekats tillträde till skolenhet enligt 5 kap. 13 c §.

Enligt Lagrådets mening är det onödigt att i aktuell paragraf ange vilka som kan nekats tillträde, eftersom det framgår genom hänvisningen till 13 c §. Innehållet i 21 kap. 3 § föreslås också ändrat genom lagförslag 2 i så måtto att andra årskurser ska anges som en följd av ändringar i 13 c §. Lagförslag 2 till ny lydelse av 21 kap. 3 § kan utgå om det inte anges några årskurser i paragrafen.

Andra stycket första meningen kan ges följande utformning.

Fjärrundervisning får också användas för en elev som har nekats tillträde till skolenheten enligt bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För fjärrundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 4–6, 9, 12 och 13 §§.

22 kap. 6 a §

Hänvisningarna till särskilda årskurser kan utgå av samma skäl som Lagrådet anfört i anslutning till 21 kap. 3 §. Skolformen måste dock alltså anges. Ändringarna leder till att lagförslag 2 kan utgå också när det gäller 22 kap. 6 a §.

Paragrafen kan ges följande lydelse.

Distansundervisning får användas för en elev i grundskolan eller specialskolan som har nekats tillträde till skolenheten enligt

bestämmelserna i 5 kap. 13 c §. För distansundervisning som används i dessa fall gäller inte bestämmelserna i 9 och 12 §§.

23 kap. 12 c §

Paragrafen handlar om överlämnande på entreprenad av uppgifter som avser "undervisning" inom grundskolan. Efter vad som har framkommit vid föredragningen kan det dock finnas skäl att lämna över uppgifter som inte ryms i uttrycket "undervisning". Exempelvis kan det vara fråga om verksamhet som avser skolluncher och skolhälsovård. Mot den bakgrunden bör uttrycket "undervisning" i *första stycket* bytas ut mot det bredare uttrycket "utbildning" (jfr 1 kap. 3 §).

Andra stycket innehåller regler, uppdelade i tre punkter, om s.k. akutskolor. En definition av akutskolor finns i första punkten men den tar sikte också på de båda följande punkterna. Lagrådet förordar att definitionen får bilda ett eget stycke.

Paragrafen bör även i övrigt ges en något annorlunda utformning och Lagrådet föreslår följande lydelse.

Uppgifter som avser utbildning av en elev som tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 § får inom grundskolan överlämnas på entreprenad till en huvudman inom skolväsendet.

Detta gäller bara om

1. undervisningen bedrivs i en akutskola,
2. akutskolan ingår i en skolenhet eller är organisatoriskt knuten till en skolenhet, och
3. akutskolan är inriktad mot att ge undervisning till tillfälligt placerade elever.

Med akutskola avses en verksamhet där elever tillfälligt ges undervisning utanför den egna skolenheten enligt 5 kap. 13 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Som Lagrådet har anfört i anslutning till 5 kap. 4 § bör införandet av paragrafen regleras genom en övergångsbestämmelse. Punkten 2 bör ges följande lydelse.

2. Bestämmelserna i 5 kap. 4 och 12 §§ i deras nya lydelse tillämpas även för utbildning i förskoleklassen som enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:729) om ändring i skollagen (2010:800) bedrivs till och med den 30 juni 2028.

Till detta kommer att det bör införas en övergångsbestämmelse också beträffande 5 kap. 13 c §. Den bör innebära att paragrafen i den nya lydelsen ska tillämpas även för elever i grundskolans och specialskolans årskurs 7 till och med den 30 juni 2028.

Förslaget till lag om ändring i skollagen (lagförslag 2)

I enlighet med vad som har angetts i anslutning till 5 kap. 4 och 13 c §§, 21 kap. 3 § samt 22 kap. 6 a § i lagförslag 1 kan ändringarna i lagförslag 2 utgå.